

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף צוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" "עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זביחי בן פינחס זצ"ל ע"ש מו"ר שרה זביחי בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

פְּרָשָׁת: פָּקָד

עֶלּוֹן מִס': 2,081 | תשפ"ה

ליקט וערך: הרב רפאל זביחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב
העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביחי שליט"א

הַתּוֹרָה מְגִינָה וּמְצִילָה!

לפני כמאתיים שנה חי בעיר מקנז שבמרוקו איש אלוקים קדוש, הדיין **רבי רפאל ברדוגו זצ"ל**, שהיה קרוי בפי כל בשם "רפאל המלאך". בספרו "מי מנוחות", הסביר פסוק בפרשתנו, באופן שיש לו השלכה אקטואלית גם לימינו אנו.

כאשר יעקב אבינו בא לפני יצחק אביו לקבל הברכות הנצחיות, הוא התחזה בפניו לעשיו. מישש יצחק אבינו את ידיו שהיו מכוסות בפרוות גדיי עיזים, ואמר: "**הקל, קול יעקב. והידים, ידי עשו**". מילים אלו נאמרו ברוח הקודש, ויש בהן הבטחה ניצחית: כל זמן שהקול קול יעקב, כל זמן שהילדים והנערים היהודים לומדים תורה ומשמיעים קולם בתפילה - אין הידיים ידי עשיו, אין האומות מתגברות עליהם, וכל מזימות הגויים מופרות ומתבטלות! אך אם אין הקול קול יעקב, אם חלילה יחדל קול לימוד התורה - עלולות לגבור הידיים ידי עשיו! ה' ישמור וינצור.

הכמינו זכרונם לברכה סיפרו לנו, שכאשר באו מלכי מדיין אל בלעם לשאול האם יוכלו לנצח את עם ישראל, אמר להם: לכו וראו, אם תינוקות של בית רבן בטלים מלימודם, אתם יכולים להם, ואם לאו, אינכם יכולים להם. **ואמנם**, כאשר הלך בלעם לארץ מואב וביקש לקלל את עם ישראל, נשא עיניו וראה את המחזה המרנין, הנפלא: רבבות ילדים יושבים על הארץ לפני רבותיהם, כמנהג אותם ימים, ועוסקים בתורה, וקולם הענוג נשמע למרחוק. ראה את הנערים המבוגרים יותר יושבים קבוצות קבוצות, ועוסקים בלימודם בהתלהבות רבה. נשא משלו ואמר: "**מי מנה עפר יעקב**", אלו הם הנערים הצעירים היושבים לארץ, ומתעפרים בעפר. "**ומספר את רבע ישראל**", אלו הבחורים המבוגרים יותר המתקבצים בקבוצות ורבעים ועוסקים בתורה - וידע, כי לא יוכל להרע להם!

כאשר המן בן המדתא האגגי צורר היהודים גזר להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף ונשים, הכריז מרדכי הצדיק על ימי צום ותפילה, וכינס את כל הילדים ללימוד תורה. בלילה הוא נדדה שנת המלך, וקראו לפניו שמרדכי הציל אותו ממוות. לפנות בוקר הגיע המן כדי לבקש מהמלך לתלות את מרדכי - ונצטוו להלבישו בגדי מלכות ולהרכיבו על סוס המלך, כשהוא קורא לפניו: "**ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו**". לא הבין המן את פשר המהפך. הלך אל מרדכי - ומצאו יושב ומלמד את ילדי ישראל תורה. אז ידע המן מה גרם למפלתו: לימוד תורה לילדי ישראל, הוא שגרם למהפך!

וצריכים אנו לדעת, שכשם שלימוד התורה של הילדים והנערים בתלמודי התורה ובישיבות הקדושות מציל את עם ישראל מכל מיני גזירות רעות, כך לימוד התורה במשפחה מציל את המשפחה מכל רע, ומביא לה שפע ברכה והצלחה, ישועה ורפואה! **הבה נגביר את לימוד התורה**, שלנו ושל בנינו. נקבע עיתים לתורה ונחנך בנינו לתורה. נקשר ונהדק את שלשלת הדורות ומסורת האבות ונועיל בכך הן לעצמנו ולמשפחתנו, ולכל עם ישראל. יחולו על ראשינו ברכות מרובות, וכל שוטנינו ושונאינו יסוגו אחור!!!

בֶּלֶק, ראשי תיבות בלעם לא קלל, וגם ברכה לא קללה. למה נקרא **בֶּלֶק בֶּן צְפּוֹר**? שבא ללוק את דמם של ישראל, ועף כצפור לקללם. **בלעם?** שרצה לבלוע את עם ישראל.

בַּלְחָךְ הַשּׁוֹר (כב, ד) - למה נמשלו לשור? כי לשור אין שיניים עליונות וכשהוא מלחך את העשב, הוא עוקרו עם השורשים. וכך רצו, חלילה, לעשות לבני ישראל.

לֹא תֹאֵר אֶת הָעֵם כִּי בְרוּךְ הוּא (כב, יב) - **הוא** בגימטריה **"ב"**, הכוונה שכל **"ב"** השבטים כולם מבורכים ועומדים ואין לך לקללם.

כִּי הִכִּיתִנִּי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים (כב, כח) - אחר שנלחצה רגל בלעם, נעשה חיגר והיה צריך לקחת מקל הליכה בידו, והרי כאילו הולך על **"שלוש רגליים"**... (צרור המור)

וַעֲתָה בָּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמְךָ (כד, יא) - **ברח** אותיות **חֶרֶב**, פיו הכשילו, רמז לו בלק לבלעם: סופך ליפול בחרב. (הגר"א)

לשון הקודש עשירה בניבים ופתגמים רבים מהתורה שבכתב ושבעל פה. מפרשתנו נקבעו כמה פתגמים ואמרות חכמה כנסכי צאן ברזל בשפה השגורה בפי כל. הפתגם **"לא מדבשה ולא מעקצה"**, שנאמר לצירעה ממנה לא רוצים לקבל לא את הדבש ולא את העוקץ, מובא ברש"י כדברי הקב"ה לבלעם **"לא תאור את העם כי ברוך הוא"**, אל תקלל ואל תברך את ישראל. על בלעם נאמר **"אין כוחו אלא בפיו"**, וכן אומרים על אדם שמדבר הרבה ולא עושה כלום. **"עין רעה"** היא מדתו של בלעם שהיה צר עין, לעומת מידתם של תלמידי אברהם אבינו בעלי **"עין טובה"**. בלעם ביקש למות **"מות ישרים"**, כבני ישראל, וכבר אמרו הצדיקים, שרצה לחיות כגוי ולמות כיהודי, אבל החי כיהודי נפטר כיהודי.

ישגיו

אפיקורוס אחד נטפל ליהודי ירא שמים והתחיל לקנטרו בקושיות הבל על האמונה בתורה, בטענות שווא כי המאורעות אינם עולים בקנה המציאות. היה זה בפרשת בלק והכוּפּר אמר: **"הנה למשל, בפרשתנו מסופר על אתונו של בלעם שפתחה את פיה ודיברה כמו בן אדם. וכי אפשר בכלל להעלות על הדעת שאתון תוכל לדבר כמו אדם?"** השיב לו היהודי בחוכמה ובפיקחות: **"מדוע אתה מתפלל? אם אדם כמורך יכול לדבר כמו חמור, אז לפעמים חמור יכול לדבר כמו בן אדם..."**

מושגים ביהדות

תמוז

בט"ו בתמוז התק"ג (1743), נפטר רבי **חיים בן עטר** הנודע בכינוי **'אור החיים'** על שם ספרו. היה מגדולי פרשני המקרא בתקופת האחרונים, מקובל ופוסק הלכה. את מרבית שנותיו חי במרוקו. בגיל 43 עלה לארץ ישראל עם שתי נשיו וחבורת תלמידים, תוך כדי שהוא קורא ליהודים שפגש בדרכו להצטרף לעלייתם. לאחר תקופת נדודים בצפון ארץ ישראל, השתקע בירושלים ובה הקים את ישיבתו, 'מדרש כנסת ישראל'. נפטר כשנה לאחר בואו לירושלים, בגיל 47.

בט"ז בתמוז בתמ"ח, ראו בני ישראל שמשה בושש לרדת מן ההר ועשו את **'עגל הזהב'** מתכשיטי האספסוף. הנשים לא רצו לתת את תכשיטיהן, ולכן ניתן להן 'ראש חודש' שהוא כיום מועד, ולא תעשינה בו מלאכה.

סיפור השבוע

"והנה מנעך ה' מכבוד" (כו, יא)

פעם נסע ה"חפץ חיים" לעיר מוסקבה שברוסיה. לפני שיצא לדרך, שלח מכתב לאחד המכרים שלו שהתגורר במוסקבה, ובקש ממנו שיחפה לו בתחנת הרכבת ויעזר לו למצא אכסניה. אני מבקש ממך, כתב ה"חפץ חיים" בהמשך המכתב, שלא תגלה לאף אחד את הזמן שבו אגיע לתחנת הרכבת. האיש קים את רצון הצדיק, ולא גלה לאף אחד את הסוד. כשהגיע ה"חפץ חיים" למוסקבה, התפשטה בין התושבים במהירות השמועה על בואו. אחד העשירים שהתגורר בעיר, כאב מאוד על הדבר הזה. "היתכן?!" חשב העשיר, צדיק גדול הגיע לעיר, ואנחנו לא קבלנו את פניו בכבוד הראוי? הִיָּה עלינו להכין לו קבלת פנים מפארת! הוא לא התאפק, ופנה בכאב ל"חפץ חיים": **"מדוע מנעתם מאתנו את המצוה הגדולה של קבלת פני תלמיד חכם? הרי היינו צריכים לקבל את פניכם בכבוד גדול! במקום תשובה, שאל אותה ה"חפץ חיים":** האם אתם אוכלים קוגל בשבת? השיב האיש: כן, בודאי. אנחנו אוכלים קוגל כמנהג ישראל. המשיך ה"חפץ חיים" לשאל: ואם היית בא הביתה בסתם יום של חל, ומבקש מאשתך חתיכת קוגל - האם היא היתה נותנת לך? השיב האיש: היא היתה מציעה לי לאכל משהו אחר, לא קוגל. **את הקוגל שומרים לשבת"**. הסביר לו ה"חפץ חיים" את הנמשל: הכבוד הוא כמו הקוגל של שבת! הוא מיעד לעולם הבא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים. מי שמקבל כבוד בעולם הזה - הרי זה כאלו אכל קוגל של שבת באמצע השבוע, ואז יהיה לו חסר חלק מהקוגל בשבת. זה פשוט לא כדאי! מי שנתנה מכבוד בעולם הזה - יחסר לו מהכבוד האמתי בעולם הבא. **רק שם, בעולם העליון המשולש לשבת קודש, נזכה לכבוד ונתענג בו, כי זה המקום של הכבוד האמיתי.**

יוסיף דעת

עין הרע

חכמינו זכרונם לברכה מורים כי לאדם אסור לעשות דברים שימשכו את העין. דוגמה לכך הוא יעקב אבינו, שכאשר שלח את בניו למצרים בתקופת הרעב, ביקש מהם שייכנסו בשערים נפרדים, כי הימצאותם של עשרה גיבורים היא עוצמה רבה שיכולה למשוך עין הרע. **בעינו של אדם**, טמון כוח רוחני להשפיע על הזולת כמובא בגמרא. שתשעים ותשעה מתים בעין. גם אדם כשר יכול להזיק בעינו ולכן אסור חז"ל לעמוד על קמח חברו. שלא יטיל בה עין הרע. **האברבנאל מפרש**, שעין הרע אינו עונש שמימי אלא כוח טבעי. **וכן כתב המלבי"ם**, שכבר ביארו הטבעיים שניצוצות רעים יוצאים מעין הרע ששורשם מפחיתת הנפש המביט ברעת עינו ומזיק.

הגר"א כותב, שלעין יש שבעים קרומים ולכן נקראת עין בגימטריה שבעים. ה"סמיכת חכמים" כותב, שבשביל להכניס עין רעה צריך לעצום עין אחת, ולכן בלעם שהיה שתום העין היה בכוחו לתת עין הרע על בני ישראל. **לכן הסביר החיד"א למה אומרים "עין הרע" ולא עיניים בלשון רבים?** כי הנותן עין הרע לא ייתכן אלא בעין אחת. ובזוהר כתוב שבשביל להטיל עין הרע צריך לפני כן לשבח מאוד את הדבר, ואם הוא מגנה תחילה לא תפעל העין הרע. לכן התחיל בלעם ליתן עין הרע על ישראל לאחר ששיבחם ואמר עליהם: **"מה טבו אהליך יעקב"**. יש כמה סגולות להינצל מעין הרע. וביניהם המובא ב"לקוט ראובני" לעשות ה' של כסף ("חמסה"), וכן ברכת כוהנים כמובא במדרש רבה או לומר הפסוק **"ואני ברב חסדך"**. החוששים מעין הרע צריכים לזכור את דברי הגמרא: מאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה", שלא צריכים להקפיד יותר מדי בנושא, כי ככל שאדם דואג יותר - הוא דווקא חשוף יותר לעין הרע. וכן מציעה הגמרא (ברכות נה:) להניח את אגודל ימין על אגודל שמאל, ולומר "אני מזרעו של יוסף באתי, שלא שולטת בו עין הרע".

כדי להימנע מלמשוך עלינו עין הרע יש להשתדל לא לעורר את קנאת הזולת עלינו. לשם כך יש לנהל אורח חיים צנוע, לא לנקר עיניים, לנהוג בצניעות, להיזהר מהתרברבות בהצלחות - בין אם הצלחה כספית, הצלחה בחינוך הילדים או כל מזל טוב אחר בו שפר חלקו. על כך נאמר **"אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין"** התגוננות נוספת מעין הרע היא על ידי הבטה בעין טובה על הזולת: על רכושו, על בניו וכו'. כאשר אדם מביט על הזולת בעין טובה כך הוא מוגן יותר מהעין הרעה של אחרים. על כך נאמר בספר משלי: **"טוב עין הוא יברך"** יש לזכור את דברי חז"ל, על כך שלא צריכים להקפיד יותר מדי בנושא, כי ככל שאדם דואג יותר - הוא דווקא חשוף יותר לעין הרע.

יוסיף חכמה

מלה אחת בלבד

"ויישלח מלאכים אל בלעם בן בעור... לקרא לו" (כב, ה) - לשם מה היה צריך בלעם לבוא לקלל ולא נשאר לקלל בביתו?! **מבאר ה"פניני קדם"**: לפי מה שכתבו התוספות על מה שמצינו בגמרא (ברכות ז): "וכמה זעמו? רגע" **וכתבו ה"תוספות"** ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעת רגע, יש לומר **פֶּלֶם**. לכן היה צריך לבוא ולראות את ישראל ואז היה מספיק שיאמר "כלם", אבל אם יקללם בביתו היה צריך לומר "כלה את ישראל", וזה כבר יותר ממילה אחת...

נר ה' נשמת אדם - פטירת הצדיקים וצוק"ל בחודש תמוז - "צדיקים במיתתן נקראו חיים"

הרב אלעזר אבוחצירא
כ"ז תמוז תשע"א (2011)
"בבא אלעזר"

בנו של רבי מאיר אבוחצירא
ונכדו של הבאבא סאלי

הרב יעקב חי ציון עדס
כ"ז תמוז תשכ"ג (1963)
ראש ישיבת "פורת יוסף"

ואב בית דין רבני
בירושלים

הרב בן-ציון אבא שאול
י"ט תמוז תשנ"ח (1998)
ראש ישיבת "פורת יוסף"

ומגדולי הרבנים
והפוסקים בירושלים

הרב אברהם פטאל
י"ט תמוז תשמ"א (1981)
מרבני עולי "ארם צובא"

חמיו של מרן
רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

הרב יוסף קאפח
י"ח תמוז תש"ס (2000)
חבר בית הדין הרבני הגדול

ומנהיגם של יהודי תימן
בארץ ישראל

אימרת השבוע

"אין אדם שלא יכול, יש אדם שלא רוצה. ברגע שהאדם ירצה - הוא גם יכול." (הבעל שם טוב)

הלכות צום יז' בתמוז

- א. נאמר בזכריה: "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמנוחה טובים והאמת והשלום אהבו". ופירושו חז"ל, צום הרביעי זה צום י"ז בתמוז, כי חודש תמוז הוא הרביעי לחודש ניסן. והכל חייבים להתענות בארבעה צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר. ואין הדבר תלוי ברצון הקהל. חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר עד צאת הכוכבים, שהוא כעשרים דקות אחר שקיעת החמה.
- ב. אין לשטוף הפה בבוקר בהתעוררו משינתו בתעניות צבור. ובמקום צורך יש להתיר כשאינו נותן בפיו יותר משיעור רביעית בבת אחת, [דהיינו שמונים ואחד גרם], ויודע בעצמו שיוכל להזהר שלא יבלע מן המים. וכן מותר לצחצח שיניו במשחת שיניים בתעניות צבור על הדרך הנ"ל, למי שקשה לו בלי לצחצח את שיניו.
- ג. מי ששכח ובירך ביום התענית על דבר מאכל, או משקה, יטעם ממנו משהו כדי שגרונו יהנה. שאם לא יטעם יעבור על איסור ברכה לבטלה שלדעת הגאונים הרמב"ם והשלחן ערוך איסורו הוא מן התורה, ואילו טעימה בצומות אלה היא מדרבנן. וימשיך בתעניתו ויאמר עננו, שטעימה מועטת מאד אין עליה תורת אכילה.
- ד. בארבע תעניות צבור, המזכורות בפסוק, שהם יז' בתמוז, ט' באב, צום גדליה, ו-י' בטבת, אומר השליח צבור "עננו" בתפילת החזרה, בשחרית ובמנחה, בין ברכת גואל ישראל לברכת רפאנו. וחותם: "העונה לעמו ישראל בעת צרה".
- ה. יש נוהגים להפטיר במנחה "דרשו ה' בהמצאו". ומנהג בני ספרד שלא להפטיר בשום תענית צבור, חוץ מתשעה באב, שבשחרית מפטירים בו "אסוף אסיפם", ובמנחה מפטירים "שובה ישראל". וספרדי שנודמן לבית הכנסת של אשכנזים בתענית צבור במנחה, והזמינוהו לעליית שליש שצריך להפטיר לפי מנהגם, נכון שיתחמק מלעלות לספר תורה. אבל אם כבר קראוהו בשמו יעלה ויפטיר בברכות, כיון שהם ברכות השבח.

בתאריך י"ז בתמוז נקבע בהלכה לצום במשך היום את תענית "שבעה עשר בתמוז". ביום זה החל תהליך החרבתו של בית המקדש על ידי נבוכדנאצר מלך בבל כאשר ביום זה הוא הצליח לפרוץ את חומותיה של ירושלים וחילות האויב נכנסו לתוכה. י"ז בתמוז הוא היום שפותח את "שלושת השבועות" – תקופת האבל הלאומי, שמגיעה לשיאה ביום תשעה באב שבו לדאבונו נשרף בית המקדש.

חמישה אסונות משמעותיים ומרכזיים התרחשו בהיסטוריה היהודית בימי י"ז בתמוז:

1. לוחות הברית הראשונים אותם קיבל משה רבנו בהר סיני, נשברו על ידו כאשר ירד מההר וראה את חטא העגל.
 2. קרבן ה'תמיד' אותו היו מקריבים מימי הקמת המשכן בתמידות וברצף פעמיים ביום, נאלץ להיפסק מאחר ובעקבות המצור והמלחמה לא נמצאו עוד בהמות להקרבה בירושלים.
 3. חומות ירושלים נפרצו, אירוע שקדם לחורבן בית המקדש השני (בשנת 70 לספירה).
 4. לפני המרד הגדול, שרף המצביא הרומאי אפוסטמוס, ספר תורה – אקט שמהווה תקדים לכל השריפות הנוראיות של ספרי קודש יהודיים במשך הדורות.
 5. צלם (פסל של עבודה זרה) הוצב בתוככי היכלו של בית המקדש – ביטוי מחוצף של חילול השם וקודשיו.
- בתחילה היה הצום מתקיים ביום התשיעי בתמוז**, שהוא היום בו נפלה ירושלים בימי הבית הראשון (בשנת 586 לפנה"ס). אולם, לאחר שהיא נכבשה שוב בי"ז בתמוז – כיבוש שהוביל לחורבנו של בית המקדש השני – החליטו חז"ל לייחד צום אחד עבור כל אותם אסונות שאירעו בתאריך זה. וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה, שנאמר: "שמחו את-ירושלם וגילו כה כל-אהביה, שישו אתה משובש כל-המתאבלים עליה".

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
8:09	7:30	7:33	7:30	7:31	
9:17	8:21	8:24	8:21	8:22	יציאת השבת
9:40	9:15	9:19	9:16	9:18	רבינו תם

עלון השבוע מוקדש לעילוי נשמות
ע"א ששכח שאל בן אליהו ובניה זצ"ל
- הרב בן ציון אבא שאול בן אליהו ובניה זצ"ל
נפטר י"ז בתמוז תשנ"ח (1998)
ולעילוי נשמת מו"ר אסתר ב"ר חיים בת תמוז ע"ה
נפטרה י"ז בתמוז תשנ"א - תנצב"ה
נפטרה ב-י אייר תשנ"ב.

פרשת השבוע

בלק

(הכרות תענית)

הפטרה

"וְהָיָה שְׂאִירִית"
מיכה ה'

תלמוד תורה לבנים

שיעורי תורה ויהדות לבנות

כולל ובית מדרש

כנסים ותורניים

קירוב רחוקים

מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד

דאגה לרווחת החיילים בצה"ל

עזרה לנזקקים

הדרכה רוחנית לעולים חדשים

מוקד עולמי לאמירת תהילים

שבועון תורני

לקבלת העלון בדואר - במייל או לתגובות: refael260@gmail.com

הנצחה לזכר יקירכם ותרומות - נא לשלוח לתלמוד תורה ומפעלי חסד "תפארת רפאל"
המשרד: רח' קפלנסקי 1, קרית שלום, ת.ד. 12015 תל אביב, טל. 1-800-260-260